

Fig. 26-27. Langhusets sengotiske tagværk fra 1440'erne (s. 3938). 26. Set mod nordøst. 27. Øverste del set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The Late Gothic roofing from the 1440th of the nave church. 26. Looking north east. 27. The topmost part looking east.*

af det utætte tag (s. 3940).²⁶ Da kirken kun havde få indkomster, bekostede Niels Hansen Smidt til Vejlegård 1671 opsætningen af et nyt loft.³³ 1827 var loftet i skibet for nylig oplagt, formentlig et bræddeloft,²⁷ og året efter skulle tårnets loft have nye brædder.²⁷ 1855 var loftet lige blevet ‘underfo-

ret og kalket’, altså pudset på rørvæv.⁵⁹ 1870 skulle både loftet i kirken og tårnrummets nye loft males i ‘en passende farve’.⁶⁴ 1878 trængte skibets loft til at blive gipset,²⁸ og frem til 1962 var loftet gipset på rørvæv. 1898 ønskedes loftet i tårnrummet malet med egefarve.²⁸

Fig. 28. Tommersamlinger og -mærker på 7. kongestolpe og skråstivere fra vest i langhuset tagværk (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Timber joints and carpenter's marks on the 7th kingpost and struts from the western end of the roofing of the nave church.

Fig. 29. Korets sengotiske tagværk set mod sydvest (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The Late Gothic roofing of the chancel looking south west.*

Fig. 30. Tømmermærker på koret's kongestolpe set mod øst (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Carpenter's marks on the kingpost of the chancel looking east.*

Tagværker. Det oprindelige langhus har et sen-gotisk tagværk, som er dendrokronologisk dateret til 1440'erne (s. 3939), og det må være en udskiftning af kirkens oprindelige unggotiske \ddagger tagværk.⁸⁰ Et tagværk blev istandsat 1667 (jf. s. 3930), men over hvilket af bygningsafsnittene er usikkert. Tagværkets konstruktion med kongestolper er meget usædvanlig (fig. 26–27), og selv om dragerstole er almindelige, er den nærmeste parallel på Fyn Vissenbjerg Kirke, hvor den blev opsat o. 1490–95 (*DK Odense* 3380). Den tætteste parallel til Vejles tagværk er formentlig Nørre Ørlev Kirke på Falster, hvor hvert andet spærfag har en kongestolpe (*DK Maribo* 1426).

Tagværket, som er af eg med enkelte udskiftninger af fyr, står på to remme på murkronerne, hvorpå hviler spærsko over det polygonale kor og bindbjælker over skibet; alle spær har spærstivere.

En kraftig drager, som er sammensat af to stykker tømmer med en skrå bladning, løber i hele bygningsens længde oven på bindbjælkerne fra koret's østmur til skibets vestgavl (jf. fig. 26). Over koret står en manglekantet, kraftig kongestolpe og 13 spær, som mødes i kip (fig. 29). Spærene og kongen bindes sammen af buede skråstivere og hanebånd (fig. 29). Kongestolpen indgår i det østligste fag af de nord-sydvendte spærfag (jf. ndf.), som står på en bindbjælke, og dette fag bindes sammen af to hanebånd, to korte skråstivere og et sæt lange skråstivere fra kongen til bjælken. Ud over dette spærfag er der 10 fag over skibet, og de består af to spær, en tyndere kongestolpe, to hanebånd og fire parvise skråstivere (fig. 25a). I skibets længderetning er kongestolperne bundet sammen af løsholter og skrånåb. Spærene støttes af stormlægter. Konstruktionens samlinger er primært hagebladninger med nagler (fig. 28), mens spærstiverne er tappet i spærene og bindbjælkerne.

Tagværket har oprindelige *tømmernumre* i forskellige systemer. Koret's spær er nummereret fra øst mod vest med trekantstik med kryds i nord og trekanter med streger i syd begyndende ved de østre hjørner; spæret ud for kirkens længdeakse har intet nummer. Spærfagene over resten af langhuset har tømmermærker i tre systemer fra vest mod øst. 1. system er spærfag nr. 1–3, 2. sy-

Fig. 31. Tømmermærke på 6. hanebånd fra vest i skibets sydside (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Carpenter's mark on the 6th tie beam from the west in the south side of the nave.*

Fig. 32. Vestforlængelsens senmiddelalderlige tagværk og hvælv set mod vest (s. 3939). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The Late Medieval roofing of the western extension and vault looking west.*

stem er nr. 4–6, og 3. system er nr. 7–11 (inkl. korets kraftige kongestolpe). De består af trekantstik med forskellige stregkombinationer (almindelige fortløbende streger, kryds-, V- og N-formede (fig. 28, 30–31 og 69). Langhusets tagværk afsluttes udvendig af en *sugfjæl*. 1923 omtales tagkonstruktionen som 'ualmindeligt smukt afbundet' og vel vedligeholdt. Bjælkelaget var dog dårligt og meget ormeædt.⁴⁶ Tagværket er stabiliseret med jernbånd ad flere omgange. Ved istandsættelsen 1962 blev det forstærket, da et par af spærerne var brækket, og flere var gledet ud af bjælkernes taphuller på grund af forkert tryk.⁸¹ 1994 blev konstruktionen repareret samt stabiliseret med nye metalbånd mellem spærerne og kongestolperne.³⁴ Herudover findes der et ældre sæt jernbånd.⁸²

Vestforlængelsens tagværk er højst sandsynligt det oprindelige og dendrokronologisk dateret til

o. 1492 (jf. ndf.). Det er af eg med flere nyere udskiftninger og forstærkninger i fyr.⁸³ Det består af fem spærfag med spærstivere og -sko og to hanebånd i hvert fag (fig. 32). I nord findes en stormlægte af en udsavet planke. Tømmeret er samlet med hagebladninger (fig. 70) og er nummereret fra vest mod øst med bomærkelignende tegn i syd og fortløbende streger i nord; begge typer løber over samlingerne (fig. 70).

Tårnets tagværk er fra 1868 (jf. s. 3929) og består af fem spærfag af fyrretræ med to hanebånd og to stormlægter i hver side. På hanebåndene hviler to ankerbjælker fastgjort i hver gav. To af spærfagene er støttet af skræstivere. I nordsiden er konstruktionen nummereret med streger.

Dendrokronologiske undersøgelser. Fra korets, skibets og vestforlængelsens tagværker er der 2022 udtaget henholdsvis tre, tolv og tre boreprøver af